

Les víctimes de Franco reclamen els seus drets

Les associacions que reclamen que l'estat espanyol reconegui les víctimes de la Guerra Civil i el franquisme i que n'assumeixi la responsabilitat s'enfilen per les parets. El passat 29 de novembre, un dia abans de la data prevista inicialment per dur a terme al Congrés el debat del projecte de llei de la memòria històrica, havien convocat un acte a Madrid per reclamar una millora de la proposta presentada pel Govern. Gairebé a darrera hora, però, el grup socialista al Congrés, que té majoria a la mesa, va decidir ajornar el debat fins al dia 14 de desembre, cosa que va obligar les associacions a programar l'acte per al dia 13. A hores d'ara, però, tant ERC com IU-ICV, els partits que es mostren més contraris a la llei presentada pel PSOE, no tenen clar si finalment hi haurà debat, tot i que afirmen que el Govern els ho ha assegurat.

Aquest és, de fet, un tema que s'arrossega des de fa temps. El 28 de juliol passat, després de dos anys d'haver-ho promès, el Consell de Ministres va remetre a les Corts un text articulat que porta per nom "projecte de llei pel qual es reconeixen i s'amplien drets i s'estableixen mesures en favor dels qui van patir persecució o violència durant la Guerra Civil i la dictadura". Aquest projecte, elaborat per una comissió interministerial presidida per la vicepresidenta Maria Teresa Fernández de la Vega, no ha satisfet les expectatives de les desenes d'associacions de tot l'estat que la reclamen, ni tampoc de la majoria de partits polítics; de manera que, ara per ara, el PSOE no té el suport necessari al Congrés per aprovar-la.

Declaració d'injustícia. A parer de les associacions i partits contraris a la proposta del Govern, la llei es queda curta i l'únic que persegueix és tancar d'una vegada i malament aquesta qüestió. De fet, pel que fa a les víctimes, el projecte de llei presentat pel Govern espanyol es limita a atorgar als afectats el

L'aprovació de l'anomenada llei de la memòria històrica, una de les promeses que el president espanyol José Luis Rodríguez Zapatero va fer en la seva investidura, s'allarga i s'allarga. Finalment, està previst que el proper dijous dia 14 de desembre, si el Govern no ho torna a ajornar, la llei es discuteixi al Congrés de Diputats; el problema, però, és que amb la proposta que ha elaborat el PSOE, els principals perjudicats, les víctimes de la Guerra Civil i del franquisme, no se senten degudament reconeguts.

dret a rebre un document, una mena de certificat, anomenat "declaració de reparació i reconeixement personal", que té per únic objectiu "constatar que les execucions, condemnes o sancions so-

fertes són manifestament injustes o contràries als drets i llibertats que estableix l'ordre constitucional vigent". El projecte de llei estableix que podran demanar aquest document o declaració les persones que es considerin víctimes de la Guerra Civil i el franquisme o els seus familiars més directes. Un consell format per cinc experts escollits pel Congrés s'encarregarà, suposadament, de resoldre si la persona que el sol·licita té dret a rebre el certificat. Segons diu explícitament el projecte de llei, aquest document no implicaria el reconeixement de cap responsabilitat de l'estat ni de cap altra administració pública, ni donaria dret a cap indemnització. A més d'això, la proposta que ha presentat el Govern espanyol procura salvaguardar la identitat dels possibles botxins deixant clar que en el document no hi hauria cap referència a la identitat de les persones que van intervenir en els fets o en els judicis que van donar lloc a les condemnes. "Aquesta declaració no té cap validesa jurídica, és una mena de certificat d'injustícia", diu Eva Suárez, responsable del departament d'investigació d'Amnistia Internacional a l'estat espanyol. Aquesta organització no governamental ha presentat fa poc un informe en què denuncia que el projecte de llei del PSOE és un pas enrere, que no s'adiu als convenis internacionals i, per això, la qualifica de llei de punt final. "La llei ens decepciona perquè no conté res de drets humans ni de dret internacional. No reconeix els drets de les víctimes, no aborda el dret a la veritat, a la justícia i a la reparació, sinó que conté mecanismes per encobrir la identitat de presumptes violadors de drets humans. Tot plegat és un mecanisme d'encobriment", assegura Eva Suárez. En aquest sentit, Josep Cruanyes, portaveu de la Comissió de la Dignitat, troba "horrorós" la creació d'una comissió que atorgui els certificats. "Em sembla una barbaritat que una comissió designada pel Congrés determini si un procés va ser just o no. Això només ho poden fer els tribunals. És una humiliació per a les víctimes", opina Cruanyes.

Al seu torn, Manuel Perona, president de l'Associació per a la Recuperació de la Memòria Històrica de Catalunya, assenyala que és agosarat dir que es tracta d'una llei de punt final. Perona prefereix parlar de llei que cal reformar: "Els

En acabar la guerra, bona part dels combatents republicans van anar a parar als camps de treball forçat.

punts més importants que caldria canviar són els que fan referència als consells de guerra, que haurien de ser anul·lats, i a les persones desaparegudes. El Govern espanyol hauria d'ocupar-se de buscar els desapareguts, tal com marquen els convenis internacionals que l'estat espanyol ha signat en matèria de desaparicions forçades i crims contra la humanitat." Respecte a preservar la identitat dels possibles botxins, Perona ho té clar: "Hi estem en desacord, perquè això dificulta el coneixement de la veritat. Les víctimes tenen tot el dret a saber-ho", diu.

Anul·lació de judicis. Un dels aspectes més problemàtics relacionats amb la memòria històrica és l'anul·lació dels judicis franquistes, sobretot per la complexitat que comportaria revisar-los un per un. Segons Joan Tardà, diputat i portaveu d'ERC al Congrés de Diputats, "caldría buscar una fórmula per anul·lar tots els sumaris de cop i donar certificats individuals, sense revisar-los un per un, cosa que seria més costosa". A més

d'això, ERC demana des de fa temps, com a acte simbòlic, l'anul·lació del consell sumaríssim al president Lluís Companys. "Demanem que el ministre de Justícia presenti l'anul·lació del judici de Companys i que el rei faci el ritual de demanar perdó en nom de l'estat", diu Tardà, que no dubta a qualificar la proposta del PSOE, sobretot pel que fa a la preservació de l'anonimat de les persones involucrades, de "lleï indigna, d'infàmia i d'insult a l'antifranquisme". Per la seva banda, Joan Herrera, diputat d'IU-ICV al Congrés, opina que no hi ha cap argument que justifiqui que no es puguin anul·lar els judicis "tant legalment com econòmicament" i no creu que revelar la identitat de les persones implicades hagi de comportar un problema. "La repercussió que pugui tenir sobre els botxins és mínima, ja que gairebé tots han mort o són molt grans", diu Herrera. En canvi, per a Jordi Xuclà, diputat de CiU al Congrés, cal fer una llei que busqui la veritat històrica però que no sembri la discòrdia. "Cal que ens preguntem si és necessari que se sàpi-

guen els noms. Saber qui són els fills dels repressors tampoc no seria just", diu Xuclà.

Consulta de documents. La proposta del Govern espanyol preveu impedir que es puguin consultar els documents dipositats en arxius on apareguin els noms dels implicats. A canvi, les persones afectades que volguessin, per exemple, veure el document d'un judici, rebrien només un resum. Segons Josep Cruanyes, de la Comissió de la Dignitat, entitat que ha defensat durant anys el retorn dels documents dipositats a l'arxiu de Salamanca, limitar la consulta dels arxius és un pas enrere. "La llei de patrimoni estableix que la documentació de caràcter judicial pot ser consultada després de cinquanta anys de la celebració del judici, o bé vint-i-cinc anys després de la mort de l'encausat. A més d'això, s'entén que les persones que van participar en els judicis feien una funció pública, de manera que no hi hauria d'haver cap impediment", diu. Segons Cruanyes, a més, el Govern té l'obliga-

L'aprovació de l'anomenada llei de la memòria històrica és una de les promeses que José Luis Rodríguez Zapatero va fer en la seva investidura.

ció de facilitar que tots els documents de la policia, la brigada politicosocial, la Guàrdia Civil i els serveis d'intel·ligència es puguin consultar. "En aquest sentit, la llei que proposa el Govern espanyol no deixa clar que posarà a disposició dels afectats en un període de temps concret els documents referents a la Guerra Civil i el franquisme", diu Cruanyes.

Compensacions econòmiques. El projecte de llei del Govern espanyol és acompanyat d'una memòria econòmica que preveu augmentar les compensacions que des del 1979 reben els familiars de les víctimes i els mutilats de la Guerra Civil i les que des del 1990 reben les persones que van patir empresonament. Així, el Govern estima en uns 40 milions d'euros la xifra econòmica que es destinaria a aquesta millora. En general, les associacions i els partits contraris al projecte de llei del Govern no veuen malament l'augment de les compensacions, però, en canvi, no estan d'acord que el Govern no es faci càrrec de la recerca dels desapareguts. "El Govern tendeix a voler privatitzar el dret a la veritat, és a dir, eludeix la seva responsabilitat a força de subvencions. No estem en contra dels ajuts, però l'estat no pot limitar-se a treure's la qüestió de

sobre amb diners", diu Eva Suárez, d'Amnistia Internacional. Per la seva banda, Manuel Perona, president de l'Associació per a la Recuperació de la Memòria Històrica de Catalunya, demana "la participació plena de l'estat per ajudar les famílies, ja que n'hi ha que després de setanta anys encara busquen els desapareguts". En una línia semblant, Joan Herrera, diputat de IU-ICV, critica la proposta de Govern perquè "renuncia a les polítiques públiques de recuperació de la memòria, sobretot pel que fa a la inversió en museus i en educació sobre la Guerra Civil i el franquisme".

Por a perdre vots. A parer de Joan Herrera, al darrere del projecte de llei del Govern s'intueix la por del PSOE a enfrontar-se plenament amb la qüestió de la memòria històrica. "No demanem responsabilitats de tipus penal, ni que s'empresoni ningú, només volem que es conegui la veritat", diu. Respecte als motius perquè el Govern ha endarrerit tant aquesta qüestió, Jordi Xuclà, diputat de CiU al Congrés, opina que el PSOE no té "prou suport polític ni les idees clares". Tenint en compte el debat d'aquest projecte de llei, previst ara pel dia 14 de desembre, Jordi Xuclà assenyalava que CiU no presentarà esmena a la

totalitat i que encara no ha decidit el seu vot. Tampoc no vol avançar detalls sobre les possibles esmenes parcials que puguin presentar més endavant. En canvi, tant ERC com IU-ICV ho tenen clar. ERC ha presentat ja una esmena a la totalitat amb text alternatiu, i IU-ICV, segons assegura Joan Herrera, farà el mateix aquesta setmana. Uns i altres reclamen el reconeixement de la condició de les víctimes, l'anul·lació dels judicis franquistes i el compliment de la legalitat internacional pel que fa als drets humans. "És una llei difícil", reconeix Joan Tardà; per la seva banda, el diputat d'ERC adverteix que el PSOE té majoria a la mesa del Congrés i, per tant, la potestat d'ajornar indefinidament el debat. "El president Rodríguez Zapatero ha entrat en un bosc i serà difícil que en surti. Crec que no hauria de tenir por de perdre vots. La societat espanyola ja és prou madura per afrontar aquest debat", afirma el diputat de CiU Jordi Xuclà.

Sigui com vulgui, tenint en compte que després cal un altre debat per a les esmenes parcials i un altre per a la votació final, que ara ve Nadal i l'any que ve eleccions municipals, la llei de la memòria històrica corre el risc d'haver d'esperar fins a la propera legislatura...

Xevi Camprubí